

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2007:86

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING I FORM AV ANTIKVARISK KONTROLL

S:t Olai kyrkogård *Fjärrkyla genom centrala Norrköping*

RAÄ 96, stadslager, Skolgatan–Östra Promenaden
S:t Johannes socken, Norrköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-3307-2004

Annika Konsmar

UV ÖST RAPPORT 2007:86

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING I FORM AV ANTIKVARISK KONTROLL

S:t Olai kyrkogård

Fjärrkyla genom centrala Norrköping

RAÄ 96, stadslager, Skolgatan–Östra Promenaden
S:t Johannes socken, Norrköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-3307-2004

Annika Konsmar

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Omslagsbild Begravningskrona från S:t Olai kyrkogård. Grav 631. Foto Claes Brännfjord.

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Claes Brännfjord, Annika Konsmar

Utskrift UV Öst, Linköping 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2007:86

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte	6
Kulturmiljö	6
Topografi	8
Tidigare undersökningar	8
Frågeställningar	8
Metod och genomförande	9
Metodval i S:t Olai kyrkogård	9
Resultat	10
Skolgatan–Drottninggatan	10
Skolgatan förbi S:t Olai kyrka	13
Kristinagatan	17
Knäppingsborgsgatan	17
Slutord	19
Referenser	20
Administrativa uppgifter	21
Bilaga 1. Fyndlista	22
Bilaga 2. Gravlista	30

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för undersökningen markerad.

Fig 2. Utdrag ur Norrköpings moderna stadskarta med fjärrkyleschaktet markerat.

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll

S:t Olai kyrkogård

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst utförde vintern 2004/våren 2005 en förundersökning i form av antikvarisk kontroll genom centrala Norrköping. Anledningen var att Carl Bro Intelligent Solutions genomförde schaktningsarbete för fjärrkyleledning i Skolgatan, Kristinagatan, Knäppingsborgsgatan och Östra Promenaden. Detta berörde medeltida och efterreformatoriska stadslager, RAÄ 96, och förundersökningen genomfördes parallellt med schaktningsarbetet.

Vid förundersökningen påträffades kulturlager från 1600–1700-tal, samt medeltida och efterreformatoriska gravar tillhörande S:t Olai kyrka. I Skolgatan väster om Drottninggatan fanns avfalls- och raseringslager troligen från stadsgårdar. Lagren dateras till tiden både före och efter gaturegleringen under 1600-talets andra hälft. Det påträffades inga spår efter äldre gatusträckningar eller de kända stadsbränderna i Norrköping.

I Skolgatan öster om Drottninggatan kunde markberednings- och raseringslager iaktas som troligen varit belägna inom ett kvarter söder om S:t Olai kyrkogård under senmedeltid/efterreformatorisk tid. Sydöst om den nuvarande kyrkan påträffades gravar från den medeltida och efterreformatoriska kyrkogården. Armställningarna hos de gravlagda påvisar sannolikt en etablering av denna del av kyrkogården under högmedeltid, men med en tydlig betoning på gravläggningen under senmedeltid och efterreformatorisk tid. Ingen bogårdsmur till kyrkogården kunde iaktas. Möjligen utgör ett dike en form av kyrkogårdsbegränsning strax väster om gravarna. Gravområdet till S:t Olai kyrka kunde jämföras med 1640 års stadskarta. En rektifiering av kartan visar att kyrkogårdens södra gräns på kartan ligger norr om den troliga faktiska utsträckningen.

Få äldre lämningar iaktogs i Kristinagatan och Knäppingsborgsgatan. I Kristinagatan har marken tagits i bruk troligen under 1600-talet i samband med odling men senare utnyttjats som gårdstomt. Vid endast en kort sträcka i Knäppingsborgsgatan påträffades fragmentariska odlingslager från sent 1700-tal. Större delen av Knäppingsborgsgatan och Östra Promenaden var i övrigt utschaktad.

Bakgrund

Carl Bro Intelligent Solutions har genomfört schaktningsarbeten genom centrala Norrköping i samband med nedläggande av fjärrkyleledning från Skolgatan till Östra Promenaden, via Kristinagatan och Knäppingsborgsgatan. Schaktet var 881 m långt. Samma arbete har tidigare utförts i gator väster om den nu aktuella sträckan (se Karlsson 2004a). För att minska sannolikheten att äldre lämningar skulle beröras av arbetsföretaget planerades sträckan i samråd mellan exploatör, Länsstyrelsen och RAÄ UV Öst. En arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll genomfördes parallellt med arbetsföretaget.

Exploateringsområdet var beläget inom det avbildade stadsområdet enligt den äldsta bevarade stadskartan från år 1640. Det omfattade även delar av det utpekade troliga medeltida stadsområdet, RAÄ 96. Enligt samkopiering mellan den äldsta stadskartan och dagens gatunät skulle fjärrkyleschaktet komma att beröra fyra äldre "kvarter"¹, tre gator samt eventuellt även bogårdsmuren kring S:t Olai kyrka. Vidare berörde schaktet vad som sannolikt kan tolkas som stadsgårdar och stadsbornas odlingslotter öster om S:t Olai kyrka.

¹ "Kvarter" ska i detta sammanhang förstås som begrepp i modern bemärkelse, dvs ett område som avgränsas av gator, ofta avsett för bebyggelse. Under medel- och tidigmodern tid avsåg däremot ordet "kvarter" en av (oftast) fyra stadsdelar (Karlsson 2004a). "Kvarter" kommer därför i den fortsatta texten att skrivas inom citationstecken.

Syfte

Det arkeologiska kunskapsläget för Norrköpings medeltida och tidigmoderna tid är bristfälligt, även om kunskapsnivån har ökat väsentligt de senaste åren. Bakgrunden till detta bedöms vara att de flesta undersökningar varit ytterst begränsade, både till storlek och till omfattning. Någon fördjupande problematisering har inte det arkeologiska materialet tillåtit. Flera arkeologiska insatser har noterat att Norrköpings äldre kulturlager är kraftigt påverkade av bortschaktningar och byggnationer i modern tid. Syftet med den nu aktuella förundersökningen var att dokumentera och tolka eventuella äldre berörda lämningar, samt att sätta in resultaten i ett relevant kulturhistoriskt sammanhang.

Kulturmiljö

Ledningsdragningen berörde partier av innerstaden som till stora delar är arkeologiskt helt okända. I den västra delen av Skolgatan, väster om Drottninggatan, har dock omfattande äldre lämningar påträffats både i och i anslutning till gatunäret (t ex Kjellén 1996; Karlsson 2004a; Karlsson 2004b). I Skolgatan, öster om Drottninggatan, samt i Kristinagatan passerade schaktet söder respektive öster om den största kända utbredningen för kyrkogården hörande till stadsförsamlingens S:t Olai kyrka. I Knäppingsborgsgatan samt i Östra promenaden finns inga kända arkeologiska äldre lämningar.

Norrköping är en av Östergötlands sex medeltida städer och framträder som en stad, i juridisk mening, i det skriftliga källmaterialet vid 1300-talets mitt. Våldigt lite är känt om stadens karaktär under medeltiden men troligen var den en mindre kvarn-, jordbruks- och fiskeort. Arkeologiska iakttagelser av medeltida lämningar har varit koncentrerade till strömnära områden i de gamla stadsdelarna Nordantill och Berg.

Till följd av stadens attraktionskraft som utskeppningshamn och en ökad industriell utveckling vid mitten av 1500-talet expanderade staden kraftigt. Norrköping kom under stormaktstid att bli Sveriges rikets andra största stad och landets viktigaste industriort. Befolkningsmässigt innebar det att populationen tredubblades mellan åren 1567–1618. Uppförandet av en kungsgård under andra halvan av 1500-talet visar att det kungliga inflytandet har varit betydande. Efter det att kungsgården brunnit uppförs slottsanläggningen Johannisborg år 1604 i norra delen av staden (Helmfrid 1965, Karlsson 2004b; Karlsson, Menander och Heimdahl 2006).

Några dramatiska ögonblick i Norrköpings historia är kända. Två bränder drabbar staden åren 1655 och 1719, och ödelägger delar av den. Innan den första branden inträffade fanns planer på en omfattande reglering av gatunätet till den för tiden ideala rutnäsplanen. I samband med detta upprättades en karta år 1640 med det då befintliga gatunätet. Gaturegleringen kom att utföras i innerstaden vilket i vissa ”kvarter” ledde till kraftiga utschaktningar och utfyllnader, något som också har kunnat iakttas arkeologiskt. Det medeltida gatunätet kom i stort sett att utplånas helt. Detta har troligen skett under 1660-talet efter stadsbranden 1655 (Helmfrid 1971:414ff; Karlsson 2004b; Karlsson, Menander och Heimdahl 2006). Under de sista åren har dock 1640 års karta starkt kommit att ifrågasättas, då den äldre stadsplanen i många fall inte visat sig överensstämma med de arkeologiska iakttagelserna av den äldre bebyggelsen (Pär Karlsson, RAÄ UV Öst, pers komm 2006).

S:t Olai kyrka och kyrkogård omnämns för första gången år 1350 och kyrkan ska ha blivit byggd som stadskyrka. Enligt uppgifter från år 1390 ska dock Askeby kloster ha haft patronatsrätt. Under 1500-talets inledning omtalas kyrkan som regalt gäll. Kyrkans belägenhet från denna tid är okänd men uppgifter finns om att den ska ha legat söder om den nu stående kyrkan. I kyrkoböckerna omtalas en kyrkobyggnation först i efterreformatorisk tid år 1614, men kyrkan kom inte att fullbordas och invigas förrän år 1626.

S:t Olai kyrka drabbas dock hårt av de båda dramatiska bränderna i Norrköping åren 1655 och 1719, och den efterföljande återuppbyggda kyrkan revs i mitten av 1700-talet till följd av svagheter i konstruktionen. Den nu stående kyrkan är således den fjärde som byggts under efterreformatorisk- och stormaktstid, och invigdes år 1767 (Broocman 1760; Broberg 1984).

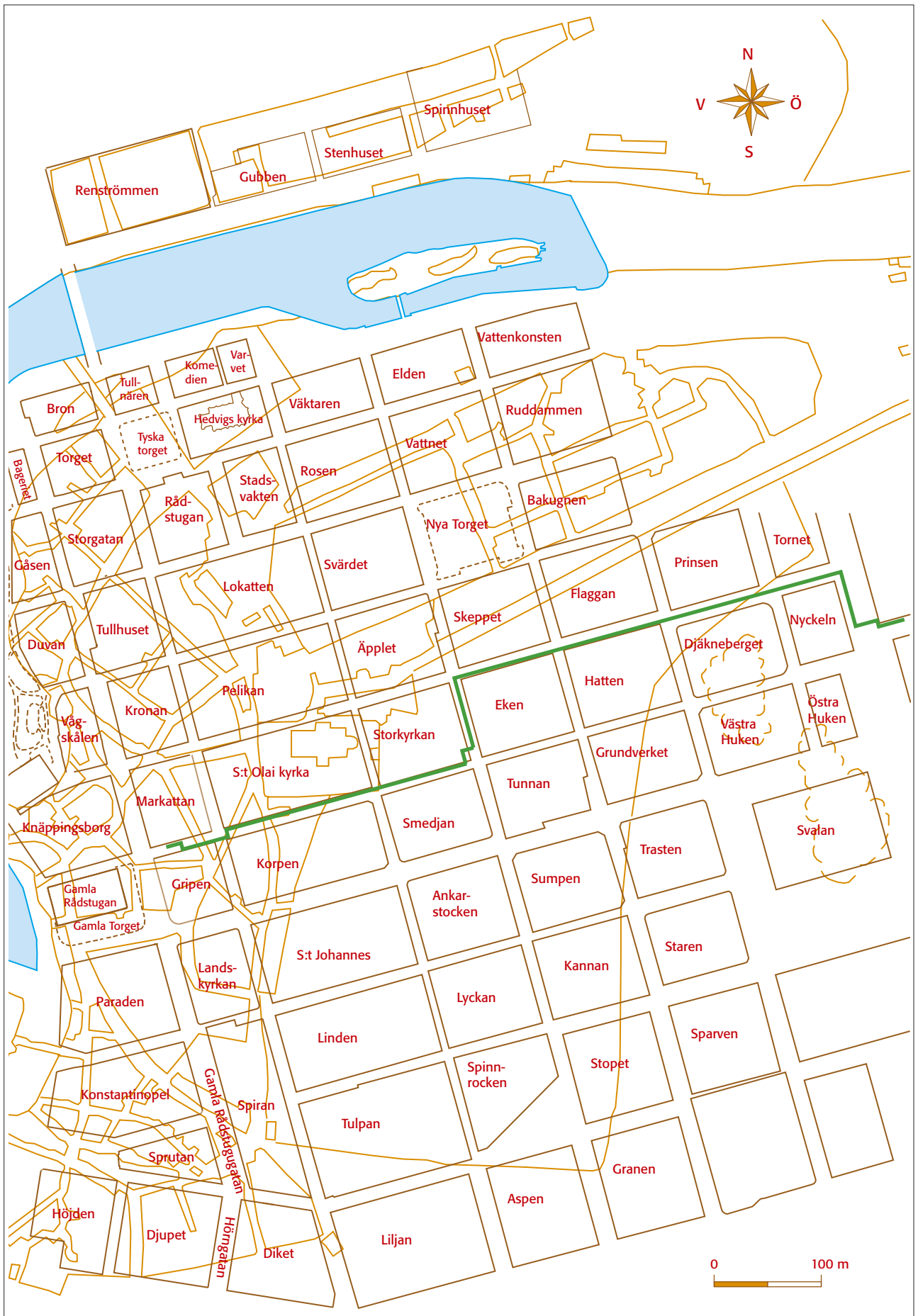

Fig 3. Utsnitt ur Norrköpings moderna stadskarta med en rektifierad stadskarta från år 1640 och fjärrkyleschaktet markerat.

Topografi

Topografin i stadskärnan präglas av Norrköpingsåsens branta sluttningar och Motala ström. Inom det historiska stadsområdet ger detta en fallhöjd på ca 18 m. Den lägsta punkten längs undersökningssträckan är den västliga delen av Skolgatan. Här är höjden ca 8 m ö h medan den högsta nivån i Norrköpings innerstad finns vid S:t Olai kyrka, ca 13 m ö h. Längst i öster vid Östra Promenaden har topografin sjunkit åter igen till ungefär 10 m ö h.

Tidigare undersökningar

Ett fåtal arkeologiska undersökningar kan relateras till den nu aktuella exploateringssträckan. I kvarteret Markattan norr om Skolgatan har äldre lämningar både från tiden före och efter gaturegleringen påträffats vid en förundersökning. Etableringen i detta kvarter skedde tidigast kring mitten av 1500-talet då marken utnyttjades i agrart syfte. Detta markutnyttjande följs av ett urbant skede där flera bebyggda tomter kunnat ses före regleringen. Efter gaturegleringen förändrades tomterna och en ny byggnad med stenkällare hade byggts, där delar av stenkällaren påträffades. Stenkällaren förmodades fortsätta under Skolgatans trottoar (Karls-son 2004b). Detta innebar att ytterligare lämningar efter denna skulle kunna finnas vid den nu aktuella undersökningen. Liknande äldre lämningar som i kvarteret Markattan kunde iaktas vid undersökningar i kvarteret Gripen söder om Skolgatan, där en gårdsmiljö påträffades med datering från andra halvan av 1500-talet till 1600-talets början (Kjellén 1996). I sydvästra hörnan av Skolgatan/Drottninggatan påträffades på 1940-talet en ”välbevarad husknut” på ett okänt djup (Broberg 1984:37).

Några få arkeologiska undersökningar har gjorts i områden som ansluter till den aktuella sträckan förbi S:t Olai kyrka. I kvarteret Korpens västra del, söder om S:t Olai kyrka, ska en stenlagd gata från stadens äldsta gatunät ha påträffats i öst-västlig riktning. Denna ska ha varit belägen 3,4 m under dagens markyta (Broberg 1984:40). Ytterligare gatubeläggningar, nu i nordväst-sydostlig riktning, har påträffats i Repslagaregatan några meter från korsningen S:t Olai kyrkogata. Tolkningen är att denna vägsträckning kan dateras till medeltiden med efterföljande förbättringar under efterreformatorisk tid. Den yngsta delen av vägen kunde dateras till andra hälften av 1600-talet eller 1700-talets första hälft (Hedvall 2003).

Inne på S:t Olai kyrkas tomt genomfördes schaktning runt kyrkans grund i slutet av 1980-talet. Vid en arkeologisk insats i samband med detta påträffades grundstenar från en tidigare byggnad och enstaka skelettdelar. Under ett äldre påfört lager påträffades raseringsmassor till ett djup av 0,50 m, dock utan att orörd mark nåddes (Zerpe 1996). Omrörda skelettdelar och kulturlager från en av kyrkans ombyggnadsfaser påträffades också vid en antikvarisk kontroll i Olai-parken (Claréus 1996). Till den del som berör den gamla kyrkogården kan även nämnas arkeologiska undersökningar åren 1906 och 1970 som genomförts i kvarteret Storkyrkan öster om kyrkan. Ett stort antal gravar framkom vid dessa undersökningar (Broberg 1984:44, 50).

Frågeställningar

Påträffade äldre lämningar skulle sättas i relation till nuvarande kunskapsläge om Norrköping och till 1640 års stadskarta. Frågor fanns kring när marken togs i anspråk och hur befolkningen nyttjat den.

- Fanns äldre lämningar väster om Drottninggatan som kunde sättas i relation till tidigare påträffade tomter och kulturlager? Kunde lämningar iaktas efter ”kvarter” eller gatustrukturer som ritats upp på den äldsta stadskartan.

Särskilt intresse riktades till S:t Olai kyrka och kyrkogårds etablering med tillhörande gravläggning av tidens befolkning. Tidpunkten för den äldsta kyrkan och kyrkogårdens tillkomst samt deras läge är okänd, men kyrkans tidigaste omnämnande är från mitten av 1300-talet.

- En datering av tillkomsten av den eventuellt berörda bogårdsmuren som avbildas på kartan från år 1640 var av stor betydelse. Likaså kunde eventuella påträffade gravar bidra till en förståelse av kyrkogårdens utbredning. En datering av samt identifiering av påträffade gravars orientering kunde dessutom bidra till förståelsen av en eventuell närvaro av äldre kyrkobyggnader på platsen samt tidpunkten för kyrkogårdens etablering.

Vidare skulle arbetsföretaget ge möjlighet att ytterligare belysa och öka kunskapen om Norrköpings historia. Den östra delen av Norrköping får ses som arkeologiskt okänd. Förhoppningar fanns att påträffade lämningar skulle bidra med geografiska hållpunkter vid rektifiering av den äldsta stadskartan. Schaktet kunde komma att beröra äldre, eller andra typer av lämningar än den odlingsmark som avbildas på 1640-års karta.

- I det fall t ex äldre, okända vägsträckningar påträffades kunde dessa komma att bidra till förståelsen av den medeltida infrastrukturen kring Norrköping. Indirekt kunde detta även bidra till förståelsen av den medeltida rumsligheten inne i den sannolika medeltida tätorten. Det kunde också belysa den enligt kartan avbildade stormaktstida rumsligheten i relation till den idag helt okända medeltida ortens läge och utbredning.

Metod och genomförande

Undersökningen var en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Den ursprungliga planen var att en arkeolog med varierande grad av närvaro skulle följa parallellt med schaktningarna och undersöka, dokumentera och tolka eventuella äldre lämningar i schakten. Schaktningarna i Skolgatan och Kristinagatan skulle följas på plats av en arkeolog, medan det vid schaktningarna i Knäppingsborgsgatan samt i Östra promenaden endast skulle utföras en extensiv antikvarisk kontroll då förväntningarna att finna bevarade lämningar här var mindre.

Arbetet kom dock att utföras under vintertid och tidig vår vilket innebar att schaktprofilerna vissa dagar snabbt frös till. Tolkningen av sektionerna var då omöjlig vid en extensiv antikvarisk kontroll vilket innebar att en arkeolog följde schaktningarna direkt under större delen av sträckan. Detaljer dokumenterades på ritning i sektion och/eller plan. De delar av sträckan som dokumenterats på ritningar visas på figurerna 4, 5, 7 och 9. Till följd av att gravar påträffades vid sträckan förbi S:t Olai kyrka fick dokumentationen utökas, vilket presenteras nedan. Det dokumenterade materialet finns registrerat i RAÄ UV:s dokumentationssystem Intrasis. Intrasisdatabasen finns tillgänglig hos ATA, Stockholm.

Schaktbredden var längs hela sträckan 1,60 m. Schaktdjupet varierade i de olika gatorna och redovisas under respektive gaturubrik.

Metodval i S:t Olai kyrkogård

I Skolgatan i höjd med S:t Olai kyrka påträffades ett stort antal gravar tillhörande den medeltida och efterreformatoriska kyrkogården. Gravnedgrävningarnas yta schaktades fram så långt kyrkogårdens utsträckning kunde iakttas. Enligt överenskommelse med Länsstyrelsen dokumenterades endast de kulturlager och gravar som berördes av exploateringsdjup. Vid de tillfällen gravnedgrävningar låg under exploateringsdjup dokumenterades dessa i plan men undersöktes inte och ligger således kvar.

Gravarna har sedan tidigare blivit skadade i samband med fjärrvärmedragning i gatan parallellt och söder om det nu aktuella schaktet. Ingen arkeologisk dokumentation utfördes vid detta arbetsföretag. Vid de tillfällen *mer* än halva gravnedgrävningen framkom i schaktet utvidgades norra schaktbegränsningen för att kunna dokumentera hela graven. Där *mindre* än halva graven syntes i schaktet dokumenterades endast den del som framkom.

Gravdokumentationen genomfördes genom att gravnedgrävningen och/eller eventuella kistor mättes in med totalstation. Fyllningen i gravnedgrävningen grävdes för hand och fynd samlades in. Även lösben från genomgrävda gravar togs tillvara från gravfyllningen. Antalet kistpik noterades men samlades inte in. Då kista saknades har kistspiken fungerat som indika-

tion på att man gravlagt i kista. Skeletten mättes in med totalstation. Dessa ritades och fotograferades i plan för att därefter tas tillvara. I fält noterades också armställning och lårbenslängd där detta kunde urskiljas. Gravarnas inbördes stratigrafiska relation har registrerats för att ge en relativ datering av materialet.

Inför undersökningen var avsikten att individerna i gravmaterialet skulle genomgå en osteologisk analys. Detta kom dock att omvärderas efter att allt material var insamlat. Skelettmaterialet var betydligt mer fragmenterat och i sämre kondition än förväntat, varför någon osteologisk analys inte bedömdes vara meningsfull.

Resultat

Kulturlager och anläggningar påträffades i varierande omfattning längs exploateringssträckan. Dessa presenteras nedan längs respektive gata. Undantaget är sträckan i Östra Promenaden som var utschaktad och således saknade fornlämningar.

I rapporten presenteras fynden i bilaga 1. Gravar, kistor och skelett presenteras i bilaga 2.

Skolgatan–Drottninggatan

Markarbetet i Drottninggatan genomfördes utan antikvarisk kontroll då området var kraftigt stört, framför allt av spårvagnsspår.

Direkt väster om Drottninggatan lades schaktet i den södra trottoaren till ett djup av ca 1,0 m från marknivån. Schaktet västerut var 30 m långt innan det vek av 6 m mot norr fram till Skolgatans norra trottoar, för att sedan vika mot väster igen och avslutas efter 28 m. Sammanlagt var schaktet således 64 m. Totalt dokumenterades 28 m i sektion (se fig 4).

Äldre kulturlager i schaktet var till stora delar skadat av recenta fyllnadslager och ledningsdragningar. Området direkt i schaktkanten intill Drottninggatan var redan grävd när under-tecknad anlände. Här återfanns 0,90 m ned från markytan en 0,38 m djup ränna (fig 4) av lerigt humöst material. I detta fanns yngre rödgods, brända ben, bränd lera och träbitar. Mot botten av rännan fanns träplankor i ett par nivåer som utifrån ådringen verkade vara lagda i öst-västlig riktning. Rännan synes nedgrävd i en grå lera och uppfattas till 0,90 m bredd, men kunde inte följas i hela sin utsträckning åt öster. Tolkningen är att detta rör sig om ett dike som senare lagts igen. Diket överlagras av ett tunt sandigt lager som i sin tur överlagras av ett påfört 0,20 m tjockt humöst lager. Inga fynd framkom i detta. Här var schaktet som djupast, ca 1,40 m, men grävdes inte till orörd botten, utan under den grå leran anades ytterligare ett kulturlager av okänd karaktär. Det är oklart om diket kan sättas i relation till den ”husknut” som tidigare påträffats i denna gatuhörna (se Broberg 1984:37).

Från diket intill Drottninggatan och ca nio m västerut påträffades recenta störningar i schaktet. Bortom detta och under 0,45–0,50 m tjocka moderna fyllnadslager påträffades äldre kulturlager 0,65–0,70 m ned från markytan (fig 4). Som översta kulturlager fanns flera humöst sandiga omrörda lager till en sammanlagd tjocklek av ca 0,20 m. Därunder fanns tunna likartade mörka humösa lager med innehåll av tegelkross, djurben, och träflis. Här fanns också ett rikligt fyndinnehåll av hushållskaraktär som bestod av yngre rödgods med bl a krus- och fatfragment och ett kittelfragment i metall. Lagren var sammanlagt ca 0,10 m tjocka och tolkas som markberedningslager eller skräplager tidigast från första halvan av 1600-talet.

När schaktet vek av mot norr över Skolgatan påträffades inga äldre lämningar. Marken var här utschaktad ned till schaktdjup vid tidigare förlagd fjärrvärme. Tidigare har östra delen av kvarteret Markattan visat sig vara utschaktad (Karlsson 2004b), något som också kunde iakttas i schaktet i Skolgatan. Fem meter vidare västerut, närmst kvarteret Markattan, fanns återigen äldre kulturlager mot botten av schaktet (fig 4). Dessa dokumenterades längs en sträcka på 6 m, därefter hade ledningsarbetet slutförts fram till G:a Rådstugugatan utan antikvarisk kontroll.

Under de moderna fyllnadslagren fanns ett sandigt 0,10 m tjockt markberedningslager. Detta överlagrade i sin tur ett raseringslager med röda tegelbrockor och kalkbruk, 0,20 m tjockt. Nio meter fram i schaktet fanns under ovan nämnda raseringslager ett ca 0,10 m tjockt

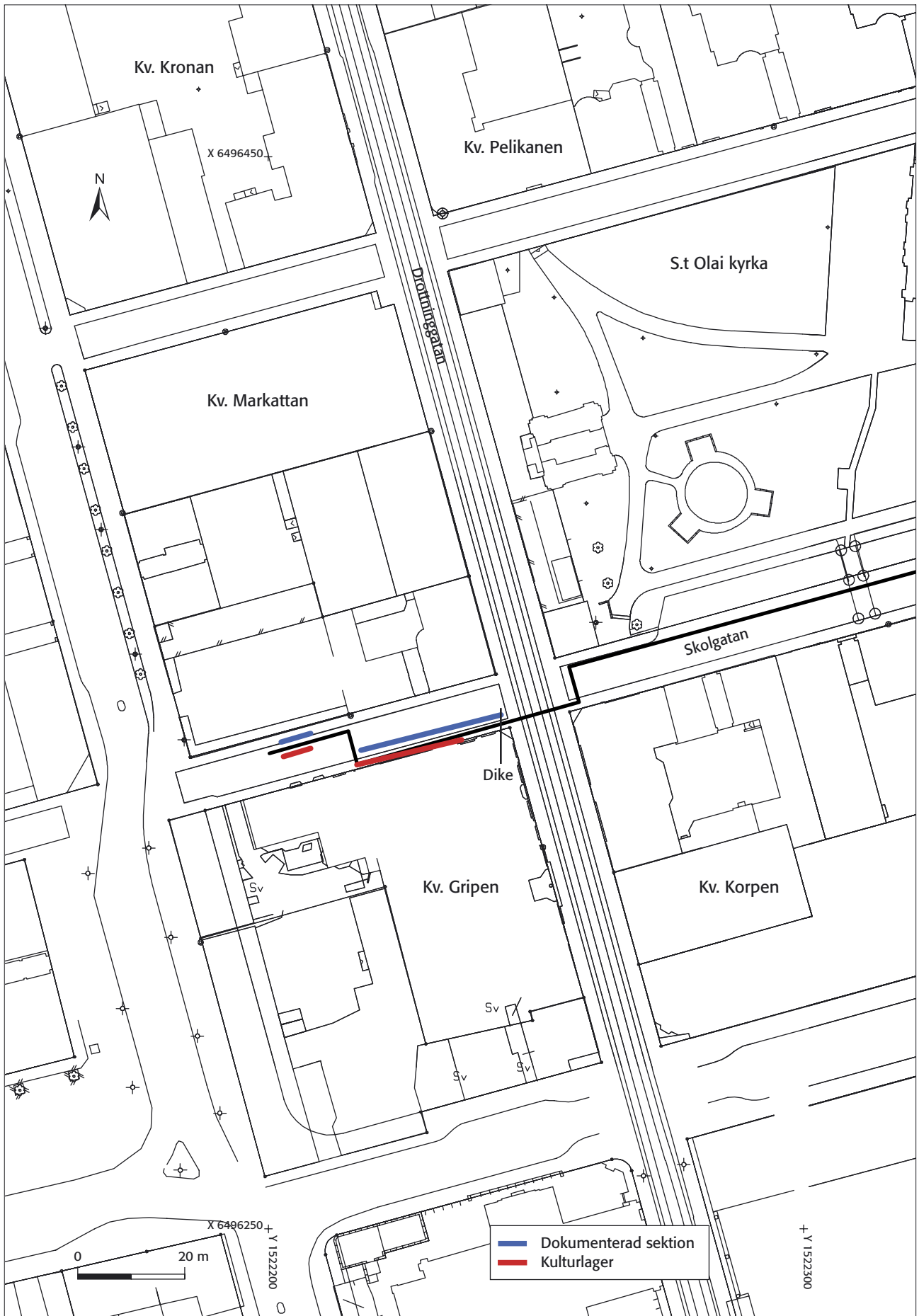

Fig 4. Kartöversikt över iakttagelser i Skolgatan–Drottninggatan samt dokumenterad sträcka. Skala 1:1000.

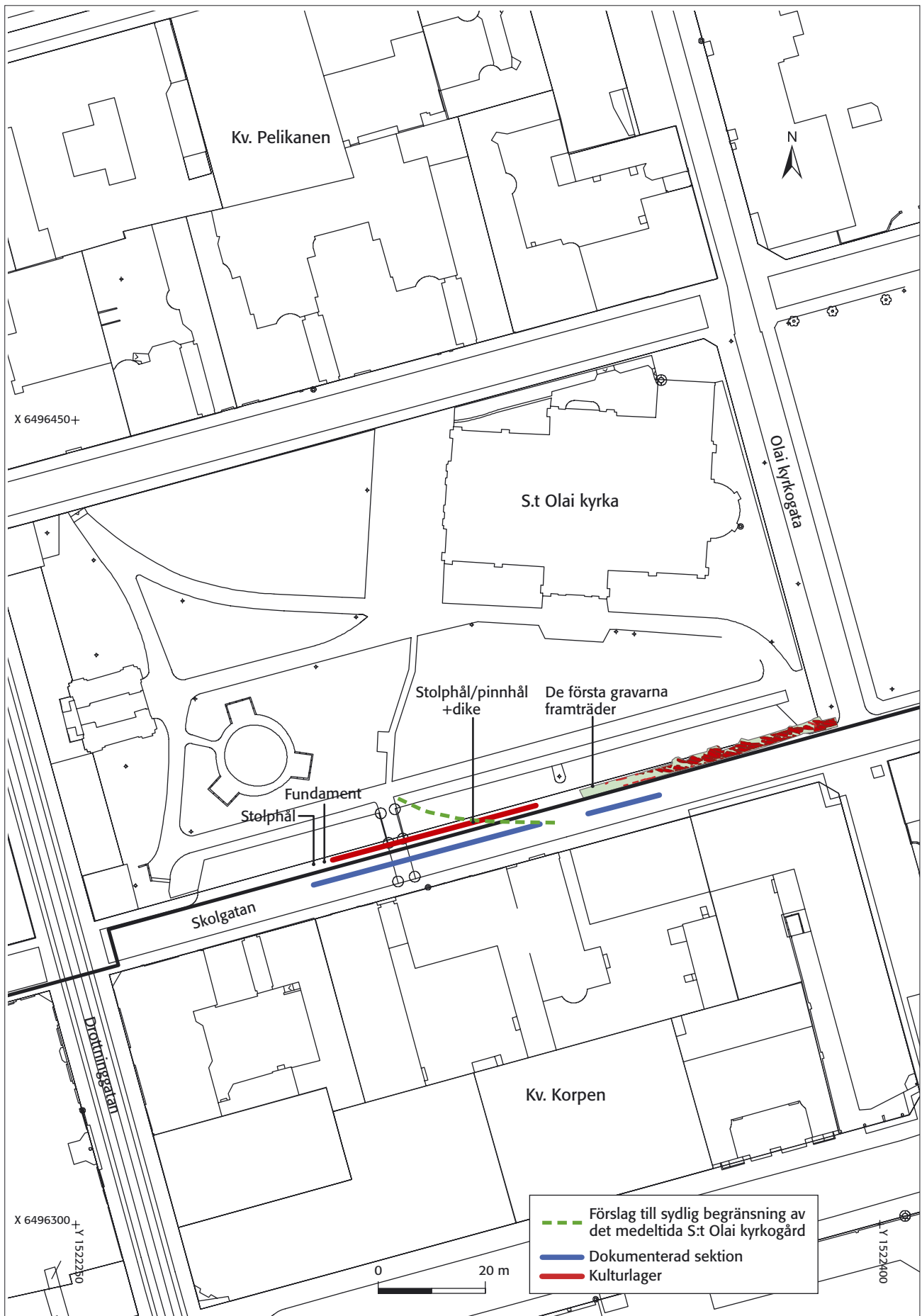

Fig 5. Kartöversikt över iakttagelser i Skolgatan förbi S:t Olai kyrka samt dokumenterad sträcka. Skala 1:1000.

humöst mörkt lager med fynd av fajans och djurben. Troligen är detta ett sent avfallslager från andra halvan av 1700-talet. I kvarteret Markattans sydvästra del har förut påträffats bl a grundstenar till en förmodad källare från en urban fas efter gaturegleringen (Karlsson 2004b). Inget av källaren påträffades men möjligen kan raseringsmassorna ha sitt ursprung i raseringen av den tillhörande byggnaden. Orörd mark nåddes ej.

Enligt kartan från år 1640 ska en gata ha löpt i ungefärlig nord-sydlig riktning över den nuvarande Skolgatan (se fig 3) men inga spår av denna framkom.

Skolgatan förbi S:t Olai kyrka

Efter att ha korsat befintlig fjärrvärme i Skolgatan direkt öster om Drottninggatan lades schaktet här i den norra delen av gatan. Schaktdjupet var 1,20 m med vissa fördjupningar till 1,40 m. Enligt 1640 års karta skulle två äldre gator korsa Skolgatan öster om Drottninggatan (se fig 3) men ingen av dessa påträffades. Eventuella äldre kulturlager var bortschaktade utmed en sträcka av 38 m, och under moderna fyllnadslager framkom orörd lera och silt på ett djup av 0,40 m. Därefter iaktogs anläggningar och kulturlager som dokumenterades längs en sträcka av ca 42 m både i norra och södra sektionerna (se fig 5). 98 m österut från Drottninggatan påträffades gravläggningar från S:t Olai medeltida och efterreformatiska kyrkogård (se fig 5). Dessa sträckte sig fram till Olai Kyrkogata men gravområdet fick där ett abrupt slut då marken var utschaktad öster därom. De först påträffade gravarna i väster dokumenterades endast i den norra sektionen.

Kulturlager och anläggningar

Direkt under moderna fyllnadslager framkom ca 40 m från Drottninggatan ett 0,05–0,30 m tjockt raseringslager som kunde följas 32 m längs sektionen österut och var som kraftigast centralt. Utsträckningen av raseringslagret följde i stort sett ett underliggande kulturlager (fig 5). Det underliggande kulturlagret var ett lager av mörk humös silt som innehöll fynd av yngre rödgods, en kniv och enstaka fynd av fönster- och bågarglas. En del av fynden påvisar närheten till den lärda kyrkomiljön, som fragment av en stylos och fönsterglas från ett mosaikfönster. Samtidigt är keramiken av hushållskaraktär, såsom krus- och silkärtsfragment, vilket leder till tolkningen att det är ett påfört markberedningslager. Lagret var 0,10–0,20 m tjockt i väster och öster, men där ett maximalt djup av lagret kunde ses var detta 0,80 m.

Markberedningslagret låg direkt ovan orörd sand och att döma av materialet tas marken här i anspråk troligen tidigast under 1500-talet. Inga fynd har påträffats som talar för en äldre datering. Troligen befinner vi oss i ett område utanför kyrkoområdet. På 1640 års karta finns ett kvarter utritat söder om S:t Olai kyrka och möjligen är raserings- och markberedningslagret beläget i detta område. Både raserings- och markberedningslagret upphörde ca 11 m innan det medeltida och efterreformatiska gravområdet tog vid.

Längst i öster av den dokumenterade sektionen överlagrade markberedningslagret ett svartbrunt humöst siltigt lager, 0,2–0,30 m tjockt. Detta tolkades som ett odlingslager men kunde inte följas i hela sin utsträckning åt öster. Detta hade dock inte heller någon fysisk kontakt med gravarna.

I västra delen av den dokumenterade sträckan finns en 2,50 m stor grop som var 0,80 m djup. Denna sträckte sig 0,30 m ut i schaktet och var tidsmässigt senare än markberedningslagret. I denna fanns 0,40x0,20 m stora stenar och även tegel, kalkbruk, fajans och fönsterglas. Gropen tolkas som ett fundament (fig 5) men har inte burit upp någon tyngre konstruktion då stenarna låg relativt löst i fyllningen. Fajansen i gropen dateras till tidigast mitten av 1700-talet, alltså efter gaturregleringen, vilket betyder att gatan har breddats sedan den tillkom. Även ett stenskott stolphål (fig 5) kunde iaktas väster om fundamentet men utan någon relation till andra kulturlager än det överlagrande moderna fyllnadslagret.

Kyrkogården och bogårdsmur

Ca 48 m väster om korsningen Skolgatan–Olai kyrkogata började gravar framkomma 0,50–0,60 m under markytan. I väster var gravarna till en början glest belägna men förtätades

successivt österut (se fig 7). Endast ett tunt gråbrunt sandigt humöst lager, som innehöll kol, tegelkross och kalkbruk, överlagrade gravarna. Utifrån de gravlagdas armställningar bedöms gravarna tillhöra kyrkans medeltida och efterreformatiska tid.

En av frågorna inför undersökningen var om bogårdsmuren till S:t Olai kyrkogård kunde iaktas. Gravarnas utsträckning visar sannolikt var kyrkogårdens sydliga begränsning funnits. Ca 20 m väster om de första gravarna fanns ett stolphål/pinnhål från tiden innan markberedningslagret läggs ut, med ett 1,80 m brett dike öster om (fig 5). Detta skulle kunna ha utgjort en form av kyrkogårdsbegränsning. Utifrån iakttagelserna ges ett förslag till sydlig begränsning av S:t Olai kyrkogård (fig 5).

Det har hävdats att den huvudsakliga begravningsplatsen till den tidiga kyrkan ligger i kvarteret Storkyrkan (Zerpe 1996). Stadskartan från 1640 verkar dock visa att den största delen av kyrkogården utgörs av markytan söder om den dåtida kyrkan. De nu påträffade gravarnas täthet visar ett relativt intensivt utnyttjande av kyrkogården i denna del. Däremot visar yngre stadskartor från 1719 och 1769 att kyrkogården växt åt öster och sträckt sig in till det nuvarande kvarteret Storkyrkan.

Fig 6. Västra delen av kyrkogården med framkomna gravar i schaktet. Foto från öster av Annika Konsmar.

Gravarna

Av 116 gravar som påträffades låg 27 under exploateringsdjup där endast gravnedgrävning och/eller kista mättes in och dessa kvarligger således. I de 116 påträffade gravarna kunde 70 kistor iaktas, men då inte alla gravar undersöktes kan mängden kistor i gravarna vara större. Totalt grävdes och undersöktes 89 gravar där 48 individer fanns bevarade.

Under en grav i östra delen av schaktet (A338) påträffades ett påfört och omrört sandlager som tolkas som ett fyllnadslager. Ingen datering kan ges då skelett inte var bevarat i graven och lagret var fyndtomt. Under lagret fanns dock äldre gravar men dessa låg under exploateringsdjup och dokumenterades ej.

De gravlagda

För en relativ tidsindelning av begravningsstillfället används allmänt en armställningstypologi som är baserad på en studie från 1970-talet (se Redin 1976). Typerna har i huvudsak använts på medeltida material, men har visat sig fungera även på efterreformatiska gravar (Tagesson och Arcini 2005). Dessa delas in i A–D där A är äldst tillhörande en tidig medeltid, B-typen högmedeltid och C–D tillskrivs senmedeltid och efterreformatisk tid.

I gravmaterialet vid S:t Olai kyrka har 28 tydliga armställningar kunnat identifieras medan tre har varit mer osäkra. Inga A-typer kunde identifieras. Sju armställningar tillskrivs B-typen medan det finns en övervikt av armställning C med 19 individer. Två individer är mer tveksamma B/C och en C/D och två individer är tydligt lagda med armställning D. Detta talar för att det finns en etablering av gravarna i detta område under högmedeltid men en tydlig övervikt i senmedeltid och efterreformatisk tid.

En gravnedgrävning innehöll tre gravlagda individer och tolkas som en ”familjegrav” (A1083). Det var tydligt att individerna var gravlagda samtidigt då gravnedgrävningen dels kunde följas

Fig 7. Kartöversikt över undersökt gravområde. Skala 1:400.

som en gemensam nedgrävning, och dels att de tre kistorna var placerade med hänsyn till varandra. Alla var begravda med armställning av C-typ. I ytterligare en grav kan gravläggning ha utförts samtidigt av två individer. I grav A1613 fanns under tillhörande gravlagda individ (A1628) ytterligare en kistfärgning (A1713) med i stort sett samma utbredning som den övre. Möjligen är här en kista lagd ovan en annan kista. Det konstaterades att det understa skelettet var bevarat men undersöktes inte då den låg under exploateringsdjup.

Kistor

Av de 47 individer som dokumenterades var alla utom fem begravda i kistor. Kistorna var i huvudsak spikade men även pluggade kistor fanns. Formmässigt fanns något fler trapetsoida än rektangulära kistor. Tre kistor hade en färgning i hörnorna som avbildade sig som att gaveln varit indragen i förhållande till sidorna (A682, A1825 och A1885). Detta tolkas som handtag på kortsidorna av kistan. Alla dessa var belägna i västra delen av gravområdet. En av de tre hade en stratigrafisk relation till andra gravar och dokumenterades även med en gravlagd individ. Graven låg underst i stratigrafin och individen var lagd med armställning av B-typ, dvs ger en relativ datering till högmedeltid. Detta kan indikera att det är en träkisttyp från denna tid.

Gångkläder

I ett par gravar fanns textil och metallknappar bevarade som visar att individer gravlagts i sina gångkläder. Ett av dessa fynd utmärkte sig där olika typer av textil fanns på samma individ (A716), vilket betyder att den gravlagda troligen burit två plagg vid gravläggningen. Klädesplaggen hade fragmenterade hyskor eller hakar och metallknappar.

Gravgåvor

Endast i en grav påträffades gravgåvor (A631). En begravningskrona av en fint knypplad spets (fyndnr 4) var placerad på hjässan på en yngre individ (A663) (se omslagsbild och bild nedan), och där fötterna funnits låg ett mynt från Johan III:s tid daterat till år 1573 (fyndnr 1). Bevarandegraden av skelettet var dåligt och endast en del av kraniet, underkäken och tänder, samt delar

Fig 8. Begravningskrona placerad på hjässan på en ung individ. Foto Annika Konsmar.

av lärben och en överarm fanns kvar. Utifrån myntets datering bör individen ha gravlagts under 1500-talets sista fjärdedel. Myntets placering i graven har säkerligen sitt ursprung i den efterreformatoriska uppfattningen att man inte skulle gå fattig ur jordelivet och att pengar kunde komma väl till hands i den sista färden (Hagberg 1937:214ff; Jacobsson 2006:24ff).

Att förse en avliden flicka med begravningskrona på huvudet är en gammal tradition som noterats tidigare såväl historiskt, etnologiskt som arkeologiskt. Symboliskt visar begravningskronorna att de vigts till Kristi brud. Från Tyskland är detta fenomen känt redan på 1500-talet. Här finns traditionen i samband med så kallade jungfrubegravningar eller dödsbröllop där ogifta flickor begravs i brudklädsel med tillhörande jungfrukrans, oftast av myrten eller rosmarin. Seden med gravlagda jungfrubrudar finns dokumenterat i Danmark först kring år 1600, då de istället pryddes med guld, silver och pärlor. En reaktion mot detta kom i Flensburg år 1613 då man förbjöd att smycka med annat än blommor. I Sverige omnämns brudklädes-traditionen hos en avliden flicka år 1666 då en kyrkoherde Gyllenius ska begrava sin dotter. Ingen krans nämns dock. Fenomenet har därefter fortsatt långt fram under 1800-talet (Hagberg 1937:194ff). Vid arkeologiska undersökningar i Domkyrkoparken i Linköping åren 2002–2003 har denna tradition påträffats hos flera flickor från 1600-talets slut och fram till kyrkogårdens upphörande under 1800-talets början. Begravningskronorna i Domkyrkoparken var kransar av botaniskt material, i vissa fall med invävda koppartrådar och pärlor (Tagesson och Arcini, 2005). Utifrån dessa perspektiv är den nu påträffade begravningskronan i S:t Olai kyrkogård ett mycket tidigt belägg för denna tradition, möjligen den äldsta kända i Sverige.

Kristinagatan

I Kristinagatan lades schaktet i östra trottoaren i nord-sydlig riktning till ett djup av 1,05 m från markytan men med enstaka fördjupningar 1,50 m ned. I schaktet har en sträcka av ca 40 m dokumenterats i sektion mot öster. Kulturlager kunde iakttagas i stort sett längs hela sektionen men i varierad omfattning (fig 9). Moderna fyllnadsmassor fanns 0,20 m ned, men det fanns också en längsgående störning i större delen av sektionen ytterligare 0,50–0,60 m ned. Detta betydde att äldre lämningar som regel endast kunde iakttagas och dokumenteras i botten av schaktet med en tjocklek av 0,05–0,10 m. I söder nåddes opåverkad sand vid ett djup av ca 11,60 m ö h men nivån sjönk strax därefter till ca 10,80 m ö h. Detta innebar också att kulturlagren ”följde med” i nivåskillnaderna och blev kraftigare. Lagren hade inte heller kontakt med varandra längs hela sträckan p g a den längsgående störningen. Tolkningen blev därför begränsad.

Där kraftigare äldre kulturlager kunde iakttagas hade dessa en sammanlagd tjocklek av 0,20–0,30 m. De äldre kulturlagren bestod 0,05–0,10 m tjocka likartade lager. Utifrån lagerföljden verkar marken först tas i anspråk för odling och möjligen djurhållning. De tidigaste lagren var mörka siltiga och något dyiga som innehöll kol och träflis. Ovan dessa hade ett väldigt mörkt och humöst lager bildats, ca 0,15 m tjockt. Lagret kan tyda på ett mer intensivt utnyttjande som vid en gårdstomt, och innehöll en yngre rödgodsskärva, troligen 1600-talsgods. Detta överlagrades av sandiga påförda lager som bl a innehöll tegelkross, djurben och spik. Lagret tolkades som markberedningslager eller avfallslager. Marken verkar nu ha fått bebyggelse i sin närhet. Två keramikskärvor av yngre karaktär, kanske 1800-tal, fanns i det översta lagren.

Knäppingsborgsgatan

Schaktet placerades i den södra sidan av Knäppingsborgsgatan ca 5 m ut från kvarteret Eken och drogs österut till Östra Promenaden. Schaktdjupet var 1,10–1,40 m och opåverkad silt och ler nåddes vid 0,80 m ned från markytan. Förbi kvarteret Djäkneberget nåddes berg i dagen 0,60 m ned från markytan längs en sträcka av ca 35 m.

Längs i stort sett hela sträckan kunde inga äldre lämningar iakttagas. I höjd med mitten av kvarteret Hatten kunde dock tunna äldre kulturlager skönjas och dokumenteras (fig 9). Dessa var belägna under 0,20 m tjocka moderna fyllnadslager 0,50 m ned från markytan. Överst fanns ett sandigt 0,04 m tjockt mörkt lager som innehöll kol och träflis. Detta kunde endast följas under en sträcka av ca 5 m. Under detta fanns två tunna siltiga lager som hade en sam-

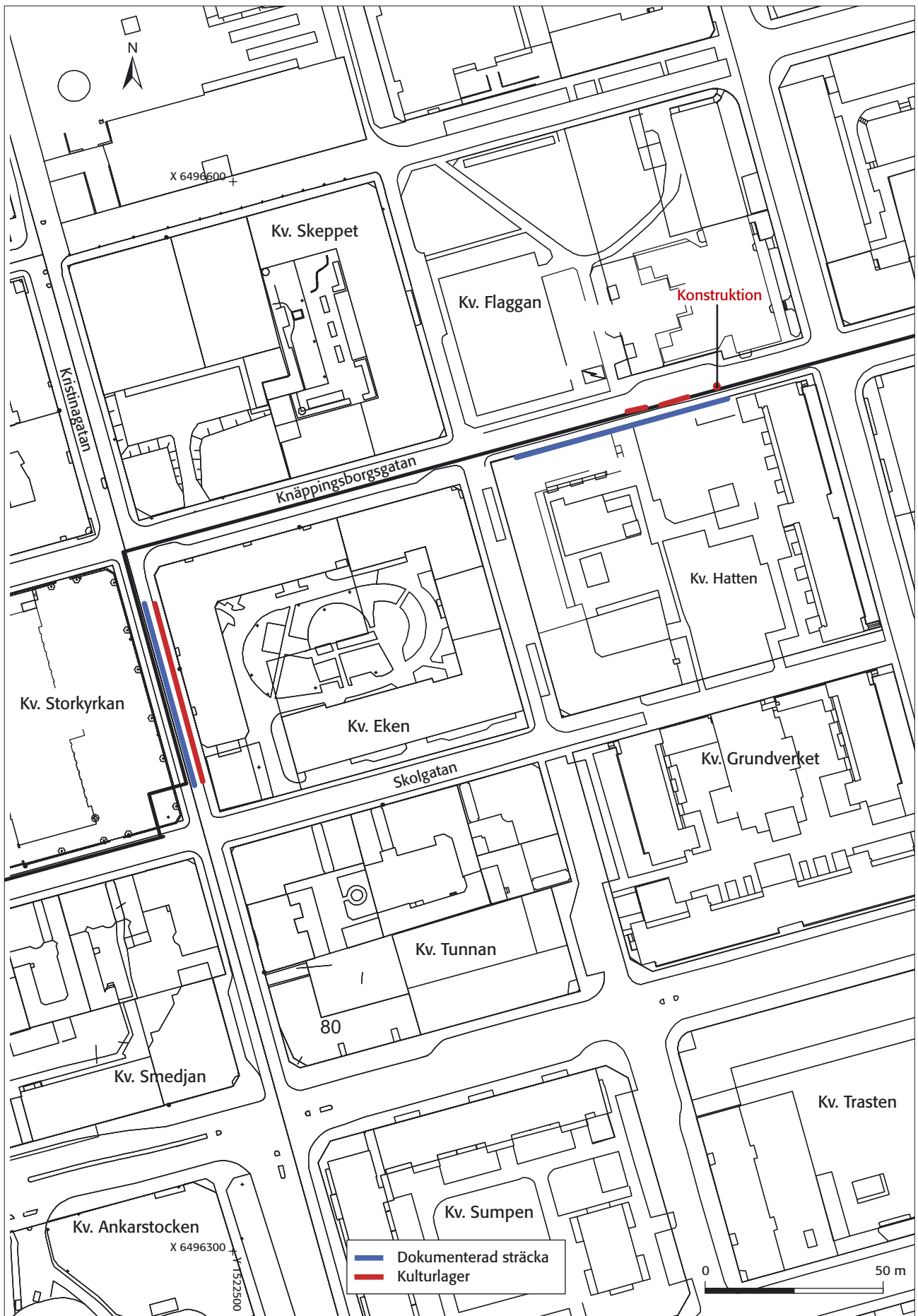

Fig 9. Kartöversikt över iakttagelser i Kristinagatan och Knäppingsborgsgatan. Skala 1:1500.

manlagd tjocklek av 0,10 m där det undre av de båda innehöll tegelkross. Även dessa kunde endast följas under ca 5 m av sektionen. Stratigrafiskt följde ett tjockare mörkt siltigt lager som var 0,20 m tjockt. Detta kunde däremot följas längs en sträcka av ca 16 m österut. Lagren som inte innehöll några fynd har tolkats som odlingslager. Frågetecken kvarstår dock om det övre lagret med träflis och kol, som kanske istället borde knytas till någon form av gårdsaktivitet.

Något längre österut, ca 30 m väster om korsningen Knäppingsborgsgatan–Skepparegatan, fanns ett 0,35–0,40 m tjockt kulturlager som tolkas som avfalls- eller odlingslager (fig 9). Kornfraktionen gick inte att utläsa på en frusen sektion men lagret innehöll träflis, keramik, bark och djurben. Keramiken bestod av en blå-vit fajansskärva och yngre rödgods. Dessa tolkas vara deponerade under andra halvan av 1700-talet.

Ovan nämnda avfallslager skars av en 3,80 m bred konstruktion som upptäcktes i sektionen efter det att schaktet var draget och har således inte följts i plan (fig 9). Konstruktionen var störd centralt av en recent nedgrävning och under avfallslagret och konstruktionen fanns endast opåverkad lera. Konstruktionen bestod av en svag försänkning, ca 0,30 m djup, där det i botten fanns 0,10 m tjocka stockar lagda med ett mellanrum på 0,25–0,30 m i sydvästlig-nordostlig riktning. Stockarna var inbäddade i ett kraftigt humöst siltigt lager och överlagrades endast av ett recent fyllnadslager.

Den diagonala utsträckningen på stockarna i förhållande till den reglerade gatan från stormaktstid, tillsammans med den stratigrafiska relationen till odlings- eller avfallslagret, leder till tolkningen att konstruktionen anläggs under sent 1700-tal eller tidigt 1800-tal. Konstruktionen kan ha haft någon funktion inom en gård eller tomt som legat intill gatan. På 1769 års karta visas de hus som för tiden hade störst dignitet och betydelse i staden. I kvarteret Hattens nordvästra hörn finns ”taleman” Håkanssons hus. Är det kanske inne på hans bakgård vi rör oss?

Enligt 1640 års karta är den aktuella sträckan av Knäppingsborgsgatan, liksom Kristinagatan, belägen i det ”kvarter” som är störst till ytan öster om den dåtida stadskärnan (se fig 3). Marken har tolkats som odlingsmark tillhörande staden vid tiden för gaturegleringen. Även om ingen datering kunnat göras är det ändå troligt, utifrån de beskrivna odlingslagerna ovan, att marken först tas i anspråk för jordbruk. Inget av det som påträffats har kunnat påvisa att detta sker före 1600-talet.

Slutord

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att dokumentera och tolka äldre berörda lämningar och sätta in dessa i Norrköpings kulturhistoriska sammanhang. Delar av frågeställningarna inför förundersökningen kunde besvaras. Frågorna kretsade kring markens ianspråktagande och hur den utnyttjats.

Längs den berörda schaktsträckan i Skolgatan kunde enligt 1640 års stadskarta tre äldre gatustrukturer komma att beröras. Inget av dessa kunde dock iakttas. Troligen är detta ett resultat av utschaktningar i modern tid. Däremot fanns längs delar av sträckan diken samt avfalls-, odlings- och markberedningslager kvar från äldre kvarter från 1600–1700-tal.

Vid sträckan förbi S:t Olai kyrka kunde ett stort antal gravar dokumenteras från den medeltida och efterreformatoriska kyrkogården. Denna del av kyrkogården togs i anspråk under högmedeltiden men med ett intensivare utnyttjande under senmedeltid och efterreformatorisk tid. Ingen bogårdsmur kunde iakttas. Dock har en sydlig begränsning för kyrkogården föreslagits utifrån äldre anläggningars belägenhet och gravarnas västliga utbredning. I förhållande till stadskartan från år 1640 bör den medeltida ”kvartersbegränsningen” ha funnits längre söderut. Ett spännande fynd i kyrkogården utgjorde en begravningskrona av vackert knypplad spets, lagd på hjässan på en ung individ. En ögonblicksbild av en folklig begravnings-tradition under sent 1500-tal.

Linköping i oktober 2007

Annika Konsmar

Referenser

- Broberg, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden 50*. Rapport. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Stockholm.
- Broocman, C. F. 1760. Beskrivning över de i Östergötland befintliga städer, slott, sockenkyrkor, socknar, säterier, överofficersboställen, järnbruk och prästgårdar m m. Norrköping. (I faksimileutgåva, 1993, Linköping).
- Claréus, C. 1996. *Olaiparken*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Hk 1996 03 10. Stockholm.
- Hagberg, L. 1937. *När döden gästar. Svenska folkseder och svensk folktro i samband med död och begravning*. Stockholm.
- Helmfrid, B. 1965. *Norrköpings historia 2. Tiden 1568–1655*. Stockholm.
- Helmfrid, B. 1971. *Norrköpings historia 3. Tiden 1655–1719*. Stockholm.
- Jacobsson, B. 2006. Pestbacken. I: *Pestbacken*. Riksantikvarieämbetet 1:1. Lund.
- Karlsson, P. 2004a. *Hålväg, rådhus och piptillverkning. Schakt för fjärrkyla genom centrala Norrköping*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2004:42. Linköping.
- Karlsson, P. 2004b. *Efterreformatorisk urbanisering i kvarteret Markattan*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2004:3. Linköping.
- Karlsson, P., Menander, H. och Heimdahl, J. 2006. *Kvarteret Konstantinopel. Omfattande profana medeltida lämningar i centrala Norrköping*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2006:6. Linköping.
- Kjellén, U. 1996. *1500- och 1600-talslämningar i kvarteret Gripen*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Stockholm 1996:61. Stockholm.
- Hedvall, R. 2003. *Jordbruk mellan kyrkorna. Repslagaregatan och kvarteret Korpen 13, Norrköping*, Ög. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2003:8. Linköping.
- Redin, L. 1976. *Lagmanshejdan*. Lund.
- Tagesson, G. och Arcini, C. 2005. Kroppen som materiell kultur. Gravar och människor i Linköping genom 700 år. I: *Liunga. Kaupinga. Kulturhistoria och arkeologi i Linköpingsbygden*. Red. Kaliff, A. och Tagesson, G. Linköping.
- Zerpe, L. 1996. *Arkeologisk förundersökning. S:t Olai kyrka. Norrköping. Östergötland*. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Uppsala.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Norrköping

Socken: S:t Johannes

Plats: Skolgatan–Östra Promenaden

Fornlämning: 96

Undersökningens mittpunkt: X6496495, Y1522470

Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-3307-2004

Länsstyrelsen dnr: 431-13164-04

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2004-10-14

Projektnummer: 1520617

Intrasisprojekt: O2004101

Rapportnummer: 2007:86

Ansvarig arkeolog: Annika Konsmar

Personal: Nicklas Eriksson, Pär Karlsson, Maria Sjöquist

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Carl Bro Intelligent Solutions

Undersökningstid: 2004-11-08–2005-04-21

Undersökningsområde: 881 löpmeter

Arkivhandlingar: Förvaras på ATA, Riksantikvarieämbetet Stockholm.

Fynd: Myntet (fyndnr 1) förvaras på KMK i Stockholm. Övriga fynd och skelettmaterialet förvaras på RAÄ UV Öst i väntan på fyndfördelning.

Bilaga 1. Fyndlista

Fyndnummer	Fyndkategori	Sakord	Vikt	Antal
1	Mynt	Mynt	3	1
2	Textil	Klädesplagg	0	0
3	Järn	–	34	9
4	Textil	Begravningskrona	0	1
5	Textil	Klädesplagg	0	6
6	Textil	Klädesplagg	0	7
7	Textil	Klädesplagg	0	1
9	Metall	–	4	1
10	–	Obestämt	26	11
11	Textil	Klädesplagg	0	2
13	Glas	Fönsterglas	0	1
14	Glas	Fönsterglas	0	1
15	Glas	Fönsterglas	0	1
16	Glas	Bägare	0	2
17	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	34	5
18	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	46	2
19	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	2	1
20	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	24	1
21	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	2	1
22	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Fajans	2	1
23	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	2	1
24	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	4	1
25	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	8	1
26	Järn	Kniv	26	1
27	Metall	Kärl	8	1
28	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Stengods	16	1
29	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	14	1
30	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Kärl	10	1
31	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	58	1
33	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	28	1

Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Kontext
Defekt	–	631
Fragment	Med två metallknappar; bronstråd?	716
Fragment	Med textil, CU-leg?	716
Defekt	Koppartråd; diam 0,045 m	663
Fragment	Dubbla och olika textil	605
Fragment	Koppartråd, hyska?	831
Fragment	Med kopparhyska	716
Fragment	Blykula?	720
Fragment	Njursten?	930
Fragment	Med hyska? CU-leg	716
Fragment	Grönt	248
Fragment	Grönt	338
Fragment	Grönt	1549
Fragment	–	782
Fragment	Passning, fat	200025
Fragment	Passning, jmf m Id 200027, fat	200025
Fragment	Jmf m Id 200026	200025
Fragment	Jmf m Id 200029	200025
Fragment	Jmf m Id 200028	200025
Fragment	–	200025
Fragment	–	200025
Fragment	–	200025
Fragment	–	200025
Intakt	–	200038
Fragment	Mynning	200054
Fragment	Westerwald, ty text: DU MUS BLA...	200054
Fragment	–	200054
Fragment	–	200054
Fragment	Botten	200054
Fragment	Mynning	200054

Fyndnummer	Fyndkategori	Sakord	Vikt	Antal
34	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	6	1
35	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	8	1
36	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	8	1
37	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	10	1
38	Bränd lera	–	8	2
39	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	52	3
40	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Kärl	14	1
41	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	38	1
42	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	6	1
43	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Fajans	10	7
44	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Fajans	12	2
45	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	2	1
46	Trä	Föremål	4	1
47	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Fajans	36	1
48	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	14	1
49	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	6	2
50	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	12	2
51	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Trebensgryta	36	1
52	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	16	2
53	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	6	1
54	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	14	1
55	Keramik	Obestämt	6	1
56	Glas	–	1	1
57	Glas	Bägare	1	1
58	Glas	Fönsterglas	1	1
59	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	24	1
60	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	28	2
61	Järn	Föremål	18	1
62	Glas	Fönsterglas	22	5
63	Glas	Bägare	1	1
64	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Trebensgryta	56	1

Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Kontext
Fragment	Mynning, vågbandsdekor	200054
Fragment	–	200054
Fragment	–	200054
Fragment	–	200054
–	–	200054
Fragment	K-lager 6, passning	200044
Fragment	K-lager 6, sekundärbränt	200044
Fragment	–	200054
Fragment	–	200054
Fragment	–	200060
Fragment	Botten, passning	200056
Fragment	–	200056
Defekt	–	200054
Fragment	Fat	200043
Fragment	Mynning, krus, K-lager 6	200045
Fragment	Passning, K-lager 6	200045
Fragment	Mynning, passning, K-lager 6	200045
Fragment	Fot, K-lager 6	200045
Fragment	Passning, K-lager 6	200045
Fragment	K-lager 6	200045
Fragment	Botten, K-lager 6	200045
Fragment	K-lager 6	200045
Fragment	K-lager 6	200044
Fragment	K-lager 6	200045
Intakt	Mosaikfönster? grönt, K-lager 6	200045
Fragment	K-lager 6	200045
Fragment	Passning, K-lager 6	200045
Fragment	K-lager 6	200045
Fragment	–	200043
Fragment	K-lager 6	200045
Fragment	Fot, K-lager 11	200048

Fyndnummer	Fyndkategori	Sakord	Vikt	Antal
65	–	Stylos	4	1
66	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	175	1
67	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	68	1
68	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	6	1
69	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	64	2
70	Metall	Föremål	8	1
72	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	2	1
73	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Kärl	2	1
74	Människoben	–	0	0
75	Människoben	–	0	0
76	Människoben	–	0	0
77	Människoben	–	0	0
78	Människoben	–	0	0
79	Människoben	–	0	0
80	Människoben	–	0	0
81	Människoben	–	0	0
82	Människoben	–	0	0
83	Människoben	–	0	0
84	Människoben	–	0	0
85	Människoben	–	0	0
86	Människoben	–	0	0
88	Människoben	–	0	0
89	Människoben	–	0	0
90	Människoben	–	0	0
91	Människoben	–	0	0
92	Människoben	–	0	0
93	Människoben	–	0	0
94	Människoben	–	0	0
95	Människoben	–	0	0
96	Människoben	–	0	0
97	Människoben	–	0	0

Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Kontext
Fragment	K-lager 11	200048
Fragment	Handtag, silkär! K-lager 6	200049
Fragment	Mynning, K-lager 6	200049
Fragment	-	200049
Fragment	Botten, passning, K-lager 6	200041
Fragment	-	200120
Fragment	Mynning	200119
Fragment	-	200119
-	-	1727
-	-	264
-	-	276
-	-	248
-	-	1727
-	-	200
-	-	1727
-	-	1727
-	-	200
-	-	496
-	-	565
-	-	349
-	-	489
-	-	665
-	-	504
-	-	583
-	-	697
-	-	514
-	-	565
-	-	631
-	-	1587
-	-	814
-	-	833

Fyndnummer	Fyndkategori	Sakord	Vikt	Antal
98	Människoben	–	0	0
99	Människoben	–	0	0
100	Människoben	–	0	0
101	Människoben	–	0	0
102	Människoben	–	0	0
103	Människoben	–	0	0
104	Människoben	–	0	0
105	Människoben	–	0	0
107	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Trebensgryta	44	1
108	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Trebensgryta	44	1
109	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Rödgoods	14	1
110	Kärl, senmedeltida och efterreformatoriska	Kärl	40	1

Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Kontext
-	-	747
-	-	1083
-	-	720
-	-	1453
-	-	1418
-	-	1418
-	-	930
-	-	1727
Fragment	Fot	1727
Fragment	Botten	1727
Fragment	-	1727
Fragment	-	1727

Bilaga 2. Gravlista

Typ	Id	Armställning	Orientering	Tillhör	Kontext
Grav	200	-	-	-	-
Grav	216	-	-	-	-
Grav	236	-	-	-	-
Grav	243	-	-	-	-
Grav	248	-	-	-	-
Grav	255	-	-	-	-
Grav	264	-	-	-	-
Grav	276	-	-	-	-
Grav	281	-	-	-	-
Grav	290	-	-	-	-
Grav	293	-	-	-	-
Grav	302	-	-	-	-
Grav	318	-	-	-	-
Grav	338	-	-	-	-
Grav	396	-	-	-	-
Grav	405	-	-	-	-
Grav	416	-	-	-	-
Grav	431	-	-	-	-
Grav	439	-	-	-	-
Grav	457	-	-	-	-
Grav	472	-	-	-	-
Grav	478	-	-	-	-
Grav	483	-	-	-	-
Grav	489	-	-	-	-
Grav	496	-	-	-	-
Grav	504	-	-	-	-
Grav	514	-	-	-	-
Grav	529	-	-	-	-
Grav	546	-	-	-	-
Grav	565	-	-	-	-
Grav	583	-	-	-	-
Grav	631	-	-	-	-
Grav	665	-	-	-	-
Grav	697	-	-	-	-
Grav	720	-	-	-	-
Grav	735	-	-	-	-
Grav	751	-	-	-	-
Grav	763	-	-	-	-
Grav	782	-	-	-	-
Grav	791	-	-	-	-
Grav	814	-	-	-	-
Grav	833	-	-	-	-
Grav	878	-	-	-	-
Grav	903	-	-	-	-
Grav	942	-	-	-	-
Grav	968	-	-	-	-
Grav	996	-	-	-	-
Grav	1024	-	-	-	-
Grav	1034	-	-	-	-

Typ	Id	Armställning	Orientering	Tillhör	Kontext
Grav	1049	-	-	-	-
Grav	1056	-	-	-	-
Grav	1075	-	-	-	-
Grav	1083	-	-	-	-
Grav	1109	-	-	-	-
Grav	1116	-	-	-	-
Grav	1131	-	-	-	-
Grav	1148	-	-	-	-
Grav	1168	-	-	-	-
Grav	1209	-	-	-	-
Grav	1212	-	-	-	-
Grav	1215	-	-	-	-
Grav	1238	-	-	-	-
Grav	1253	-	-	-	-
Grav	1275	-	-	-	-
Grav	1288	-	-	-	-
Grav	1299	-	-	-	-
Grav	1335	-	-	-	-
Grav	1351	-	-	-	-
Grav	1369	-	-	-	-
Grav	1402	-	-	-	-
Grav	1413	-	-	-	-
Grav	1418	-	-	-	-
Grav	1438	-	-	-	-
Grav	1453	-	-	-	-
Grav	1466	-	-	-	-
Grav	1477	-	-	-	-
Grav	1482	-	-	-	-
Grav	1549	-	-	-	-
Grav	1568	-	-	-	-
Grav	1587	-	-	-	-
Grav	1613	-	-	-	-
Grav	1630	-	-	-	-
Grav	1647	-	-	-	-
Grav	1675	-	-	-	-
Grav	1775	-	-	-	-
Grav	1799	-	-	-	-
Grav	1809	-	-	-	-
Grav	1830	-	-	-	-
Grav	1837	-	-	-	-
Grav	1847	-	-	-	-
Grav	1858	-	-	-	-
Grav	1864	-	-	-	-
Grav	1869	-	-	-	-
Grav	1871	-	-	-	-
Grav	1873	-	-	-	-
Grav	1875	-	-	-	-
Grav	1877	-	-	-	-
Grav	1879	-	-	-	-
Grav	1883	-	-	-	-

Typ	Id	Armställning	Orientering	Tillhör	Kontext
Grav	1892	-	-	-	-
Grav	1894	-	-	-	-
Grav	3000	-	-	-	-
Grav	200126	-	-	-	-
Kista	535	-	-	Tillhör	514
Kista	601	-	-	Tillhör	583
Kista	682	-	-	Tillhör	665
Kista	709	-	-	Tillhör	697
Kista	731	-	-	Tillhör	720
Kista	747	-	-	Tillhör	735
Kista	758	-	-	Tillhör	751
Kista	775	-	-	Tillhör	763
Kista	803	-	-	Tillhör	791
Kista	829	-	-	Tillhör	814
Kista	858	-	-	Tillhör	833
Kista	890	-	-	Tillhör	878
Kista	896	-	-	Tillhör	782
Kista	930	-	-	Tillhör	903
Kista	982	-	-	Tillhör	968
Kista	1013	-	-	Tillhör	996
Kista	1079	-	-	Tillhör	1075
Kista	1100	-	-	Tillhör	200126
Kista	1105	-	-	Tillhör	1049
Kista	1122	-	-	Tillhör	1116
Kista	1127	-	-	Tillhör	1131
Kista	1162	-	-	Tillhör	1148
Kista	1186	-	-	Tillhör	1168
Kista	1231	-	-	Tillhör	1215
Kista	1249	-	-	Tillhör	1238
Kista	1261	-	-	Tillhör	1253
Kista	1313	-	-	Tillhör	1288
Kista	1343	-	-	Tillhör	1335
Kista	1361	-	-	Tillhör	1351
Kista	1380	-	-	Tillhör	1369
Kista	1462	-	-	Tillhör	1453
Kista	1490	-	-	Tillhör	1482
Kista	1521	-	-	Tillhör	1083
Kista	1529	-	-	Tillhör	1083
Kista	1535	-	-	Tillhör	1083
Kista	1541	-	-	Tillhör	1466
Kista	1560	-	-	Tillhör	1549
Kista	1582	-	-	Tillhör	1568
Kista	1600	-	-	Tillhör	1587
Kista	1623	-	-	Tillhör	1613
Kista	1642	-	-	Tillhör	1630
Kista	1664	-	-	Tillhör	1647
Kista	1687	-	-	Tillhör	1675
Kista	1713	-	-	Tillhör	1613
Kista	1790	-	-	Tillhör	1775
Kista	1819	-	-	Tillhör	1809

Typ	Id	Armställning	Orientering	Tillhör	Kontext
Kista	1844	–	–	Tillhör	1837
Kista	1885	–	–	Tillhör	1883
Kista	3020	–	–	Tillhör	3000
Kista	200002	–	–	Tillhör	216
Kista	200003	–	–	Tillhör	631
Kista	200004	–	–	Tillhör	565
Kista	200005	–	–	Tillhör	200
Kista	200006	–	–	Tillhör	281
Kista	200007	–	–	Tillhör	1056
Kista	200008	–	–	Tillhör	1438
Kista	200128	–	–	Tillhör	1402
Kista	200129	–	–	Tillhör	236
Skelett	234	C	Ö-V	Tillhör	216
Skelett	234	C	Ö-V	Tillhör	200002
Skelett	386	C	VNV-OSO	Tillhör	200005
Skelett	386	C	VNV-OSO	Tillhör	200
Skelett	559	C	VNV-OSO	Tillhör	514
Skelett	559	C	VNV-OSO	Tillhör	535
Skelett	579	C	VNV-OSO	Tillhör	565
Skelett	579	C	VNV-OSO	Tillhör	200004
Skelett	581	C-D	Ö-V	Tillhör	546
Skelett	605	C?	Ö-V	Tillhör	583
Skelett	605	C?	Ö-V	Tillhör	601
Skelett	663	–	Ö-V	Tillhör	200003
Skelett	663	–	Ö-V	Tillhör	631
Skelett	716	B	VNV-OSO	Tillhör	697
Skelett	716	B	VNV-OSO	Tillhör	709
Skelett	718	B	Ö-V	Tillhör	665
Skelett	718	B	Ö-V	Tillhör	682
Skelett	831	C/D	NV-SO	Tillhör	814
Skelett	831	C/D	NV-SO	Tillhör	829
Skelett	872	B	Ö-V	Tillhör	775
Skelett	872	B	Ö-V	Tillhör	763
Skelett	874	C	Ö-V	Tillhör	803
Skelett	874	C	Ö-V	Tillhör	791
Skelett	876	D	Ö-V	Tillhör	858
Skelett	876	D	Ö-V	Tillhör	833
Skelett	940	B-C	VNV-OSO	Tillhör	930
Skelett	940	B-C	VNV-OSO	Tillhör	903
Skelett	964	C	Ö-V	Tillhör	896
Skelett	964	C	Ö-V	Tillhör	782
Skelett	966	B	VNV-OSO	Tillhör	942
Skelett	1022	–	VNV-OSO	Tillhör	968
Skelett	1022	–	VNV-OSO	Tillhör	982
Skelett	1073	–	–	Tillhör	1056
Skelett	1073	–	–	Tillhör	200007
Skelett	1103	C	VNV-OSO	Tillhör	1100
Skelett	1103	C	VNV-OSO	Tillhör	200126
Skelett	1125	–	–	Tillhör	1116
Skelett	1125	–	–	Tillhör	1122

Typ	Id	Armställning	Orientering	Tillhör	Kontext
Skelett	1146	–	–	Tillhör	1127
Skelett	1146	–	–	Tillhör	1131
Skelett	1166	–	–	Tillhör	1148
Skelett	1166	–	–	Tillhör	1162
Skelett	1197	B	Ö-V	Tillhör	1168
Skelett	1197	B	Ö-V	Tillhör	1186
Skelett	1236	B	VNV-OSO	Tillhör	1215
Skelett	1236	B	VNV-OSO	Tillhör	1231
Skelett	1286	–	–	Tillhör	1275
Skelett	1333	C	VNV-OSO	Tillhör	1299
Skelett	1349	C?	Ö-V	Tillhör	1343
Skelett	1349	C?	Ö-V	Tillhör	1335
Skelett	1367	C	Ö-V	Tillhör	1361
Skelett	1367	C	Ö-V	Tillhör	1351
Skelett	1411	–	–	Tillhör	1402
Skelett	1411	–	–	Tillhör	200128
Skelett	1416	–	Ö-V?	Tillhör	1369
Skelett	1416	–	Ö-V?	Tillhör	1380
Skelett	1436	C	Ö-V	Tillhör	1418
Skelett	1451	C?	VNV-OSO	Tillhör	1438
Skelett	1451	C?	VNV-OSO	Tillhör	200008
Skelett	1494	–	–	Tillhör	1482
Skelett	1494	–	–	Tillhör	1490
Skelett	1547	B/C	Ö-V	Tillhör	1541
Skelett	1547	B/C	Ö-V	Tillhör	1466
Skelett	1564	–	–	Tillhör	1560
Skelett	1564	–	–	Tillhör	1549
Skelett	1566	C	VNV-OSO	Tillhör	1521
Skelett	1566	C	VNV-OSO	Tillhör	1083
Skelett	1607	C	Ö-V	Tillhör	1587
Skelett	1607	C	Ö-V	Tillhör	1600
Skelett	1609	B	Ö-V	Tillhör	1582
Skelett	1609	B	Ö-V	Tillhör	1568
Skelett	1611	C	VNV-OSO	Tillhör	1083
Skelett	1611	C	VNV-OSO	Tillhör	1529
Skelett	1628	C	Ö-V	Tillhör	1623
Skelett	1628	C	Ö-V	Tillhör	1613
Skelett	1645	C	Ö-V	Tillhör	1083
Skelett	1645	C	Ö-V	Tillhör	1535
Skelett	1673	C	Ö-V	Tillhör	1647
Skelett	1673	C	Ö-V	Tillhör	1664
Skelett	1807	–	–	Tillhör	1881
Skelett	1807	–	–	Tillhör	1775
Skelett	1881	C	VNV-OSO	Tillhör	1775
Skelett	1881	C	VNV-OSO	Tillhör	1790
Skelett	200127	–	–	Tillhör	236
Skelett	200127	–	–	Tillhör	200129